

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Quæ sunt adducenda ad examen. Cap. 10.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

attenta discussio, quæ dum nostra mala detegit, & ad odium eorum mentem transfert, & vitia ipsa, quæ nostri dominabantur, vincit, atque prosternit.

Vtilis est etiam hæc conscientia discussio ad virtutes inferendas. Nam sicut studiosus alicuius artis frequenti inspectione operis sui seipsum emendat, & ex principiis satis exilibus ad magnam tandem perfectionem illius artis pervenit; sic dum virtutis cultor actiones suas quotidie examinat, & hanc ut pravam despicit, hanc ut minus perfectam expolit, hanc ut non convenienti tempore præstitam in aliud tempus reicit, non multis mensibus in magna se virtutum perfectione constituit. Istud autem esse præstantissimum medium acquiendarum virtutum, Bonaventura manifestè docet, cuius hæc sunt verba: Scientiam, quæ ad institutionem rectè & honestè vivendi pertinet, multis modis hominem colligere & comparare sibi oportet, partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione sanctarum Scripturarum, partim assidua inspectione operum & morum suorum. Hoc novissimum maxime fortassis præ cæteris necessarium, ut sic scilicet homo in omnibus operibus suis sit circumspexus & providus, ut quotidiana discussione cogitationes, loquutiones pariter, & facta sua apud semetipsum examinet. Sapientes semper quippe agendo discunt, & per exercitium bonorum operum quotidianis prolectibus in maiorem virtutis agnitionem exerceant. Per experientiam namque eorum, quæ faciunt, ad ea, quæ postea agenda fuerint, cautiore sunt. Ad hoc ergo à Domino ad quotidianam discussionem monemur, ut virtutes in nobis prouehi sentiamus. Vox sponsi est: Descendi in hortum nucum, ut viderem poma conuallium, & inspicerem, si floruisset vinea, & germinalissent mala punica. Descendit ille cum nos descendere facit; descendimus autem in hortum nucum, cum ingimur nostri cordis ingrediuntur, in quo ad similitudinem nucum, virtutum fructus dolore & abnegatione tanquam cortice protectos possidemus. Ibi poma, & botros vix, & omnium arborum fructus inspicimus, ut arbores excellentes in ipsorum fructuum perfectione crescimus. Virtus ergo nostri cordis inspectione crescit, & dum superflua putamus & abscindimus, mens nostra omnia conuatum in bonis promouendis impendit.

Vtilis est deinde conscientia discussio ad quietem animi comparandam, quia ille dum mala luget, & nihil quod mordeat aut periret, in conscientia sua relinquit, necessariò pacem & tranquillitatem inducit. Iob pacem cordis sui habere arbitrabatur, quâ: do dicebat: Iustificationem meam, quam cepi tenere, non deseram, neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Quia inquam à corde meo non reprehendor, quod diligenter excussi & emundavi, ideo iustitiam & sanctitatem, & ex ea prouenientem animi tranquillitatem nunquam deseram, ne mentem pacatam dubitarem. In hoc eodem sensu interpretatur Gregorius illud eiusdem Iob. Et defossus securus dormies, quia qui cor suum discussione effodiunt, ut illicita à se per derelictionem abiciant, pacatum somnum, id est securitatem, acquirunt. Verba sancti doctoris sunt: Unde sancti viri animorum suorum latebras perscrutari non desinunt, seseque subtiliter indagantes, terrenarum rerum curas abiciunt, & effossis planè cogitationibus, cum nullo se reatu criminis morderi deprehendunt, velut in litato cordis apud se securi requiescunt. Latere quoque ab huius mundi actibus appetunt, semper sua considerant, & cum loro regimini minimè con-

A stringuntur, iudicare, quæ aliena sunt, recusant. Defossi ergo securi dormiunt, quia dum sua intima vigilanter penetrant, à laboriosis se huius mundi oneribus sub quietis orio occultant. Profecto hi, qui se diligenter discutiunt, & sua interiora inuestigant, securi quiescunt: quoniam nihil, quod securitatem tollat, intus in corde manere permittunt. Sicut enim, qui domum suam ante somnum scrutati sunt, & nec furem nec hostem absconditum inuenierunt, aut si inuenierunt, in malam rem abire fecerunt; quietè dormiunt: ita qui antequam membra sua ad quietem componant, latebras sui cordis scrutantur, & quidquid in eis vitiosum aut imperfectum inueniunt, lacrymis & compunctione expellere curant, tranquillam noctem, in d & quietam vitam sibi adquireunt. At è contrâ, non finitur homo quiescere ingruente bello: quia dum hostes non vincimus & repellimus, necessariò eorum impugnatione turbamur.

B Præterea utilis est conscientia discussio ad prudentiam adquirendam. Nam qui seipsum inuestigat, & suorum operum tum initia, tum fines, tum circumstantias scrutatur, sic discit, quomodo sibi deinde viuendum sit, quæ agenda sint, & quæ vitanda. Via stulti, inquit Sapiens, recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. Quare stultus: quia consilia non suscipit, quia suæ conscientia monitiones non audit, sola externa virtutis facie contentus, Sapiens verò non tantum consiliis amicorum aurem præbet, sed etiam à seipso quasi consilium requirit, dum à propria conscientia approbationem suarum actionum exposcit, & ideo sapiens nominatur. Laurentius sanè Iustinianus hæc esse viam assequendæ prudentiæ his verbis exposuit: Redi igitur per considerationem ad cor tuum, quisquis es, qui sapientiam & prudentiam cupis adipisci. Discute assidue teipsum, considera unde venis, quò vadis, quomodo viuis, quantum quotidie proficis, quantum deficis, quibus cogitationibus incurfaris, qualibus affectibus frequentius tangeris, vel quibus tentationum machinis à maligno spiritu magis impugnaris. Quia eo certius & citius ad culmen prudentiæ proficies, quo statum interioris hominis considerando plenius cognosces. Hæc verissima sunt. Nam prudentia in agendis, agendorum consideratione, & disquisitione gignitur, unde & prudentia in rebus spiritualibus spiritus nostri, & rerum spiritualium inspectione & discussione retinetur.

C Hanc autem præstat conscientia examen, quo mentem nostram assidue reuoluimus, quid in ea lateat inspicimus, quæ profectus augmenta fecerimus, vel quæ detrimenta sustinuerimus, aduertimus. His prudentia spiritus crescit, & quisque seipsum, & alios dirigere, & gubernare discit. Habemus ex his, conscientia discussionem esse omnium peccatorum & imperfectionum hostem, & omnium virtutum, & bonorum spiritualium originem: quare, qui in animo habet ad culmen perfectionis ascendere, assidue debet seipsum hac spirituali exercitatione purgare.

D

E

Quæ sunt adducenda ad examen

CAPVT X.

PROPOSITA discussionis conscientia tum necessitate, tum vtilitate, sequitur ut eius materiam, circa quam versetur, exponamus.

Bona. in specul. p. 2. c. 1.

Cant. 6. 10.

Iob 27. 6. Greg. lib. 10. mor. c. 11.

Ecc. 8. 8.

Prov. 12. 15.

Iustinia. in legno v. c. 1. de prudentia. c. 6.

mus: quæ scilicet, discutienda ac examinanda sunt, & censura huius spiritualis iudicij corrigenda. Id autem vt notum fiat, visum est hoc conscientie examen, sagena missa in mari, ex omni genere piscium congreganti, comparate. Mare sit vita nostra & conuersatio nostra: mare amarum doloribus, angoribus, tristitiis, peccatis: mare profundum, & inscrutabile intentionum & affectionum obscuritate, ad eò vt dicat Ieremias: Præuum est cor hominis, & inscrutabile.] Mare tandem inquietum cogitationum & curarum multitudine. Pisces huius maris magni & spatiosi, sunt actiones nostræ, tum quæ interiorius cogitando, & desiderando elicimus, tum quæ exteriorius loquendo, vel faciendo aliquid, operamur. Pisces boni, quos eligimus, actiones bonæ: pisces mali, quos foras mittimus, actiones malæ. Sagena autem (vt cœpimus dicere) examen, siue discussio conscientie, est, qua actiones nostras colligimus, & quasi libere per mare vagantes, in nostram potestatem, vt seruemus, vel proiciamus, adducimus. Examini ergo nostro omnia nostra subiicienda sunt bona & mala: bona, vt approbentur; mala autem, vt emendentur & corrigantur.

Iere. 17.
9.

Est enim examen velut spirituale capitulum, quo anima, vel ratio eius, omnes habitatores domus suæ, id est, omnes actiones suas conuocat, vt perperam admissa corrigat. Sicut autem in materiali capitulo omnes religiosi, non solum adolescentiores & imperfectiores, sed etiam senes, & grandæui, & perfecti conueniunt: ita ad hoc spirituale capitulum omnes actiones nostræ, tum imperfectæ, tum perfectæ adueniant necesse est, vt vel increpationem vel maiorem saltem perfectionem accipiant. Hanc similitudinem, & quomodo mala & bona in examen vocanda sint, Hugo de sancto Victore eleganter profequitur. Sic ut scaturum multitudinem, inquit, vt errata corrigat, statutus horis ad capitulum confluat: sic mentis ratio cogitationes diuersas ad secretum quandoque conuocat, vt incorrigibiles eiiciat, corripiat inquietas, negligentes emendet, erudiat simpliciores, mitiget iracundas, voluptuosas restringat, pigras excitet, consoletur pusillanimes, doceat indiscretas. In hoc spirituali capitulo, Abbatis locum ratio possidet, conscientia culpas accusat, peruersitas excusat, superbia reatum defendit, innocentia confitetur, humilitas seipsam iudicat, arrogantia verò alienos. More peruersorum fratrum vitia præceptis contradicunt: more verò simplicium, virtutes obediunt, seipsas tamen quandoque virtutes inuicem accusant. Accusat enim misericordia iustitiam, iustitia misericordiam, honestas humilitatem, humilitas honestatem. Accusat misericordia iustitiam, quod manus vsque ad crudelitatem extenderit, quod iracundie verba protulerit, quod mansuetudinis vultum mutauerit. Iustitia verò misericordiam accusat, quod severitatis vultum non induerit, quod peccatum impunitum dimiserit, quod delinquentem, saltem verbis non increpauerit. Accusat humilitas honestatem, quod excedat mediocritatem, quod sequatur superfluitatem, quod non tantum vtatur honestis, sed etiam voluptuosis. Honestas verò accusat humilitatem, quod nimiam diligit paupertatem, quod non impendat corpori necessitatem, sed amet nuditatem, pannositatem, & egestatem. Agit enim quandoque misericordia remissius, iustitia crudelius, humilitas parcius, honestas abundantius. Nec tamen desinant esse virtutes, licet imperfectæ sint. Dum enim accusant, quasi ad suscipiendum disciplinam, denudantur. Sed quomodo denudantur? Quando per confessionem vitiorum occulta declarantur.

Hugo 3.
de claus.
anim. c. 6

Multa autem sunt, quæ bonarum actionum examen exposcunt: sæpe enim proprio amore id faciente decipimur: & quod malum est, bonum cogitamus. Accedat ergo iudicium examinis, vt nos à deceptione vindicet, & an opus nostrum bonum fuerit, an verò malum vel imperfectum, declaret. Qui negligens est in discutiendis bonis suis operibus ac cogitationibus, manifestè periculo casus, & peccati expositus est, dum pro vtili cogitatione inuilem, & pro bono opere malum admittit. Occisus est ab hostibus Isoseth, quia non ostiarium, id est, virum fortem & strenuum, sed ostiarium, nempe feminam negligentem & dormituriem, suæ custodiæ deputauit. Ex quo intelligimus, secundum Gregorium, menti adhibendum esse custodem sollicitum, scilicet magnam sollicitudinem, quæ introeuntia circumspiciat. & ne decipiamur, & pericitemur vita, inter bona & mala discernat. Meritoque ille, qui in custodia ostiarie confidit, Isoseth, id est, vir confusiois, dictus est, quia, vt idem sanctus Doctor ait: Vir confusiois est, qui forti mentis custodia munitus non est: quia dum virtutes se agere æstimat, subintrantia vitia nescientem necant. Custodiat ergo mentem nostram, non tantum frequens, sed & diligens sollicitaque discussio, quæ opera virtutis colore tecta examinet, & an talia sint, qualia apparent, aut existimantur, sapienter diiudicet.

2. Regum
4.

Greg. 1.
moral. c.
19.

Actiones etiam bonæ à Domino iudicandæ, & examinandæ sunt: expedit ergo, vt prius homo illas examinet & corrigat, ne oblationes suas bonas putatas, æquus iudex vt indignas suo conspectu despiciat. Cùm accepero tempus, inquit, ego iustitias iudicabo.] Quem locum exponens Bernardus, iustitiarum nomine non iustos ipsos, qui à Domino iudicandi sunt, sed actiones iustas ipsorum intelligit. Quid faciet, inquit, Deus de inuitis iudicis, qui ipsas quoque iustitias iudicabit? Et in eodem sensu potest accipi illud eiusdem Prophete: Sedisti super thronum, qui iudicas iustitiam.] Si iustitiam ipsam bonorum operum iudicaturus est Dominus, quis erit tam audax, qui prius opera sua etiam iusta non iudicet? Artis pictoriæ discipulus opus à se factum non semel, sed multoties inspicit, & emendat, vt quantum potuerit, expolitum & emendatum magistro emendandum offerat. Et nos audebimus, opera bona à Deo examinanda, non emendare, & minus inspecta & limata committere? O quam multi discussionis extremæ tempore illud Isaiæ sunt audituri: Argentum verum est in scoria, vinum tuum mistum est aqua.] Argentum eloquia sancta significat. Nam [eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum.] Vinum verò virtutes signat. Dabo enim tibi poculum ex vino condito,] ait sponsa ad sponsum charitatis, scilicet potum omnium virtutum condimentis edulcatum. Dicitur ergo illis: Verba vestra, quibus res cœlestes annunciabitis, scoria sunt: quoniam ex non recta intentione prolata sunt. Virtutes vestra imperfectæ & adulteratæ sunt: quoniam innumeris culpis, & defectibus earum actiones mistæ sunt.

psal. 74.
3.
Bern.
epist. 1.
ad Rom.
bern.

psal. 95.

Isai. 1.
22.

psal. 11.
17.
Cant. 8.2

Et hæc est alia causa, ob quam ad bona opera nostra discutienda constringimur: quod si sæpe ea imperfectionibus fordida elicimus, æquum est vt sæpe conscientie examinatione poliamus. Verè enim, vt ait Isaias, [facti sumus vt immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatus vniuersæ iustitiæ nostræ.] Non quidem quia omnia iustorum opera peccata sunt: qui hoc nisi insanissimi hæretici blaterent? qui ex semetipsis alios metientes, cùm semper iniustitia, & delinquis fœteant, omnes peccatis in quocumque opere fordere existimant: Sed quoniã sæpe bona opera

Isai. 64.
6.

nostra

nostra, aut minus recta intentione, aut segnitie, aut aliis circumstantiis infirmis. Sapientissimum ergo erit ea assidue inspicere, ut per continuam discussionem nunc hanc actionem, quæ occurrit, & postea similem aliam expolientes, & sic de aliis, tandem aliquam mundam & pulchram ex omnilaterè præstare discamus. Hoc sanctorum studium est, ut apparet in Iob, cuius hæc est vox: Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceret delinquenti. Quia, inquam, scio Domine non solum te opera mala castigare, sed & imperfectiones, ac culpas bonis actionibus adherentes punire, ideo & omnia opera mea, etiam bona, discuto, ut dum imperfectiones in eis fugio, punitionem etiam euadam. In hunc sensum Gregorius hæc scribit: Quid ergo est quòd mira opera faciens, hæc ipsa etiam veretur patens? cum dicit: Verebar omnia opera mea, nisi quòd in sancti viri actibus verbisque colligimus, ut si placere Deo veraciter cupimus, postquam perversa subigimus, ipsa in nobis etiam bene gesta timeamus; & postquam exposuit quomodo desidia & fraus se operibus studiose immisceant; subdit: Ipsa igitur bona nostra quia insidiantis culpæ euadere gladium nequeunt, nisi sollicito quotidie timore muniantur, per sanctum vitum nunc certè dicitur, Verebar omnia opera mea: ac si humili confessione diceretur, quæ aperte egerim, video, sed quid in his latenter pertulerim, ignoro; sæpe enim bona nostra latrocinantia fraude percunt, quia re ætis se nostris actibus concupiscentiæ terrenæ subiungunt. Sæpe desidia interueniente deficiunt, quia à feruore, quo cœpta sunt, frigescente amore tabescunt. Quia ergo culpæ surrepto vel in ipso virtutis actu vix vincitur, quid ad securitatem superest, nisi ut studiosè semper & in virtute timeatur?

Opera autem bona sic examinata atque discussa merentur pro nostra possibilitate ante oculos Domini apparere, & eius conspectui præsentari. Quia postquam ab eis per stertum, & compunctionem, & emendationis propositum maculas negligentiarum absterisimus, qui superest, nisi ut illi ea, cuius gratia facta sunt, offeramus? Id profectò signatè existimat idem sanctus Pater Gregorius in compositione thymiamatis, de quo in Exodo legimus: Cumque in tenuissimum puluerem vniuersa contraderis (ex quibus nempe conficitur) pones ex eo coram tabernaculo testimonij. In quo loco apparebo tibi. Hunc namque locum exponens, sic ait: Curandum itaque est, ne bona nostra pauca sint, curandum ne indiscussa; ne aut pauca agentes, inueniamur steriles; aut indiscussa relinquentes, vœcordes. Nec enim vnaquæque verè virtus est, si mixta aliis virtutibus non est. Et post pauca: In tenuissimum puluerem aromata vniuersa conterimus, cum bona nostra quasi in pilo cordis occulta discussione iundimus, & si veraciter bona sint, subtiliter tractamus. Aromata ergo in puluerem redigere, est, virtutes recogitando terere, & vti que ad subtilitatem occulti examinis reuocare. Et notandum quod de eodem puluere dicitur, Pones ex eo coram testimonij tabernaculo. Quia tunc nimirum bona nostra veraciter in conspectu iudicis placent, cum hæc mens subtilius recogitando conterit, & quasi de aromatis puluerem reddit, ne grossum diuini; sit bonum, quod agitur, ne si hoc acta retractionis manus non comminuat, odorem de se subtilius non aspergat. Cum ergo tantæ utilitates in discussione bonarum actionum emergant, profectò discutere quotidie, & examinare debemus, ne oleum & operam in earum exercitatione perdamus. Quis enim dubitet se magnam bonorum iam

A curam facere, si bona opera, quibus multa præmia lucrari debuerat, ita proferat, ut non præmium, sed pœnam sibi conquirat? Certum est autem in hanc incurere, qui ex eo quod se non discutit, malum sæpe pro bono, aut imperfectum pro perfecto sumit.

Si autem bona opera discutienda sunt, multo potiori ratione, mala sunt omnino limæ examinis subicienda, ut nimirum per conscientiæ discussionem, non solum culpas & defectus nostros videamus, sed etiam qualitatem & magnitudinem mali quod commisimus, expectemus. Illud enim probè cognitum ad compunctionem (ut diximus) mouet, & vera cordis contritio ex auxilio gratiæ procedens, diuinam misericordiam flebit, & remissionem adducit. Sanctus Ezechias, ut Dominum propitium haberet, quid dicit: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Per omnes annos vitæ meæ, inquit, rememorabor mala mea, & peccata, quæ feci: & hanc memoriam tristitia magna & mœrore condiam, & quia tuam maiestatem offendi, me dolore & afflictione conficiam. Dicam sanè: Domine si sic viuatur, si sic vitam insumpturnus eram, si in talibus, tam fœdis, tam homine indignis perditurus eram vitam spiritus & animæ meæ, ut quid me oportuit viuere? dum hæc dico, & me dolore conficio, & tuam in corde meo reprehensionem sentio, ad vitam ex tua misericordia mihi prærogatam adducor. Video profectò quia in illa pace simulata, & noxia, quæ cum meis vitis & peccatis habui, erat abscondita amaritudo mea amarissima. Dum verò hoc video, & pro aduersis doleo, tu Domine, qui non vis mortem peccatoris, sed ut conuertatur ad te, eripuit animam meam ab statu illo miserissimo peccati, ut non periret, & proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Hos omnes fructus ex recogitatione peccatorum suorum collegit Ezechias: & nos eosdem colligimus, quotiescumque cum vera tristitia & dolore nostra peccata discutimus & recogitamus. Dilcito igitur, o frater, tibi præfse, ut iam Bernardus te doceat, & vitam ordinare, mores componere, temetipsum iudicare, & temetipsum apud temetipsum accusare, sæpe etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sedit iudicans, iustitia stetera, & temetipsum accusans conscientia, nemo te plus diligit, nemo fidelius iudicabit. Manè præteritæ noctis fac à temetipso exactionem, & venturæ diei tu tibi indicito canonem. Vespere præteritæ diei rationem exige, & superuenientis noctis fac indicationem, sic distracto nunquam aliunde lasciuire vacabit. Sic ille. Cum ergo omnia, quæ agimus, ex Bernardi sententia discutenda sint, & illorum ex misericordia Dei multa sint bona, & ex fragilitate nostra non pauca sint mala, sequitur ut vniuersa tam bona quam mala coram conscientia apparere debeant, ut nimirum bona ex misericordia Dei facta, ab eo quod imperfectionis ex miseria humana contraxerunt, purgentur, & mala ex fragilitate nostra patrata, per contritionem & debitam pœnam deleantur.

Isai. 38. 15.

B **C** **D**

Bern. ad fratres de monte Dei.

E

Quanam ratione fieri debeat examen.

CAPVT XL

BEATI, inquit Sanctus David, qui custodiunt iudicium; & faciunt iustitiam in omni tempore. Quo loco Augustinus iudicij nomine aliud quid quam iustitia

7. 105. 3

Aug. ii.

